

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Usprawnienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla państw regionu Bałkanów Zachodnich«”

[COM(2020) 57 final]

„Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich«”

[COM(2020) 641 final]

„Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Komunikat z 2020 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE«”

[COM(2020) 660 final]

(2021/C 220/14)

Sprawozdawca: **Andrej ZORKO**

Współsprawozdawca: **Ionuț SIBIAN**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 11.11.2020
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	3.3.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.3.2021
Sesja plenarna nr	559
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	243/1/10

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje komunikaty Komisji przyjęte w 2020 r. w sprawie rozszerzenia Unii Europejskiej (UE) o Bałkany Zachodnie ⁽¹⁾ oraz zgadza się, że integracja partnerów z Bałkanów Zachodnich z UE stanowi geostrategiczną inwestycję w pokój, stabilizację, bezpieczeństwo i wzrost gospodarczy całego kontynentu.

1.2. EKES zgadza się z wnioskami ze szczytu w Zagrzebiu ⁽²⁾, na którym przywódcy UE potwierdzili, że UE jest zdecydowana pogłębiać współpracę w regionie, oraz z zadowoleniem przyjęli zobowiązanie partnerów z Bałkanów Zachodnich do przeprowadzenia niezbędnych reform w sposób gruntowny i zdecydowany. Bałkany Zachodnie są integralną częścią Europy, a dla Unii Europejskiej stanowią priorytet o geostrategicznym znaczeniu.

⁽¹⁾ COM(2020) 57 final (5 lutego 2020 r.) *Usprawnienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla państw regionu Bałkanów Zachodnich*; COM(2020) 641 final (6.10.2020) *Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich*; COM(2020) 660 final {SWD(2020) 350 final} – {SWD(2020) 351 final} – {SWD(2020) 352 final} – {SWD(2020) 353 final} – {SWD(2020) 354 final} – {SWD(2020) 355 final} – {SWD(2020) 356 final} (6.10.2020) *Komunikat z 2020 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE*.

⁽²⁾ Deklaracja z Zagrzebia, 6 maja 2020 r.

1.3. EKES wyraża przekonanie, że w związku z rozwiązywaniem wspólnych wyzwań i problemów, nie tylko politycznych, ale także gospodarczych i społecznych, partnerzy społeczni i inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego⁽³⁾ powinni odgrywać większą rolę w procesie rozszerzenia i być w niego bardziej aktywnie zaangażowani. Komisja powinna jaśniej zdefiniować pojęcie „kluczowych zainteresowanych stron”. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie jest przecież pomostem między polityką a ludźmi, pomagającym monitorować, czy podstawowe zasady, takie jak wolność słowa, państwo prawa, niezależność mediów, równe traktowanie i walka z korupcją, są rzeczywiście wdrażane.

1.4. EKES z zadowoleniem odnotowuje zmienioną metodykę rozszerzenia przyjętą przez Komisję w 2020 r.⁽⁴⁾ Ponieważ celem zmiany było uczynienie procesu wiarygodniejszym, bardziej przewidywalnym i politycznym, Komisja powinna wdrożyć go w odniesieniu do Albanii i Macedonii Północnej, gdy tylko Rada UE przyjmie ramy negocjacyjne, oraz powinna niezwłocznie wyjaśnić, w jaki sposób zostanie on dostosowany do Czarnogóry i Serbii, które już wyraziły chęć jego przyjęcia.

1.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że rozdziały negocjacyjne zostaną pogrupowane według klastrów tematycznych i że negocjacje poszczególnych klastrów będą otwierane w całości. Idea stosowania zestawu rygorystycznych warunków w konkretny sposób ułatwi krajom kandydującym do UE poczynienie postępów na drodze reform. EKES wyraża szczególne zadowolenie, że podkreślono znaczenie klastrów obejmujących kwestie zasadnicze i że postępy w tej dziedzinie będą wyznaczać ogólne tempo negocjacji.

1.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje Komisji w sprawie wzmocnienia procesu akcesyjnego oraz zgodę Rady na rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych z Albanią i Macedonią Północną⁽⁵⁾, lecz ubolewa, że proces ten został ponownie zablokowany, i wzywa UE do działania w sposób odpowiadający roli wiarygodnego partnera oraz do jak najszybszego usunięcia przeszkód, które uniemożliwiają rozpoczęcie negocjacji.

1.7. EKES docenia fakt, że Komisja przywiązuje dużą wagę do budowania zaufania wszystkich zainteresowanych stron i do zapewnienia, aby proces akcesyjny odzyskał wiarygodność po obu stronach i aby można było w pełni wykorzystać jego potencjał, i aby w związku z tym był oparty na wzajemnym zaufaniu i jasnych, wspólnych zobowiązaniach.

1.8. Biorąc pod uwagę trudności, jakie napotkały państwa członkowskie w osiągnięciu jednomyślności w sprawie rozszerzenia, EKES jest zdania, że Rada powinna ponownie rozważyć możliwość wprowadzenia głosowania większością kwalifikowaną, przynajmniej na wszystkich etapach pośrednich procesu akcesyjnego⁽⁶⁾. Zapewniłoby to państwom członkowskim silną rolę polityczną, co jest celem nowej metodyki, a jednocześnie uniemożliwiłoby im utrudnianie procesu w trakcie jego trwania, gdyż właśnie to podważa obecnie zaufanie do rozszerzenia i transformacyjnego potencjału tej polityki.

1.9. EKES wyraża przekonanie, że w celu odbudowania zaufania do rozszerzenia oraz w celu ulepszenia sposobów docierania UE do naturalnych sojuszników w regionie UE powinna umożliwić przywódcom politycznym i obywatelom Bałkanów Zachodnich udział w roli doradców w działaniach i dyskusjach prowadzonych w ramach konferencji w sprawie przyszłości Europy. W ten sposób UE oparłaby się na precedensie, jakim była konwencja europejska z początku XXI w.⁽⁷⁾

⁽³⁾ Zgodnie z utrwaloną terminologią EKES-u zastosowane w niniejszej opinii pojęcie „społeczeństwa obywatelskiego” i „organizacji społeczeństwa obywatelskiego” obejmuje partnerów społecznych (np. pracodawców i związki zawodowe) oraz wszelkie inne podmioty niepaństwowe (zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Spójność gospodarcza i społeczna a integracja europejska Bałkanów Zachodnich – wyzwania i priorytety” (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 15.)

⁽⁴⁾ COM(2020) 57 final (5 lutego 2020 r.).

⁽⁵⁾ Konkluzje Rady w sprawie rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia – Republika Macedonii Północnej i Republika Albanii, 25 marca 2020 r.

⁽⁶⁾ Cvijic, S., Kirchner, M.J., Kirova, I., Nechev, Z. (2019), „From enlargement to the unification of Europe: Why the European Union needs a Directorate General Europe for future Members and Association Countries” [„Od rozszerzenia do zjednoczenia Europy: dlaczego Unia Europejska potrzebuje Dyrekcji Generalnej ds. Przyszłych Państw Członkowskich i Krajów Stowarzyszonych”], Fundacja Społeczeństwa Otwartego.

⁽⁷⁾ Stratulat, C. i Lazarevic, M. (2020), *The Conference on the Future of Europe: Is the EU still serious about the Balkans?* [„Konferencja w sprawie przyszłości Europy: czy UE nadal poważnie traktuje Bałkany?”], dokument konsultacyjny Centrum Polityki Europejskiej, Bruksela, Centrum Polityki Europejskiej.

1.10. EKES wyraża głębokie przekonanie, że UE powinna także inwestować w rozwój struktur horyzontalnych społeczeństwa obywatelskiego, zapewniając partnerom społecznym i innym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego z Bałkanów Zachodnich wiedzę fachową, wsparcie techniczne oraz możliwości tworzenia sieci kontaktów na szczeblu regionalnym i międzynarodowym, między innymi w celu zapewnienia ich bardziej aktywnej roli w procesie rozszerzenia. Aby kontrolować przejrzystość i odpowiedzialność elit politycznych Bałkanów Zachodnich, UE powinna zlecać organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w regionie regularne sporządzanie raportów alternatywnych na temat stanu demokracji.⁽⁸⁾

1.11. EKES podkreśla, że budowanie krajowego potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ułatwianie współpracy regionalnej, a także wymiana wiedzy fachowej powinny nadal stanowić jeden z priorytetów UE i krajowych funduszy. Ponadto wzajemne uznanie i współpraca między partnerami społecznymi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego mają zasadnicze znaczenie dla wyrównania poziomu w kontekście wyzwań wynikających z programu reform w regionie i postępów w procesie rozszerzenia UE.

1.12. EKES zauważa, że aby pomóc partnerom z Bałkanów Zachodnich w złagodzeniu skutków pandemii i przywróceniu konwergencji gospodarczej i społecznej z UE, UE powinna zapewnić znaczące wsparcie, które obejmowałoby znacznie więcej niż tylko dostęp do programów unijnych. Stopniowe udostępnianie partnerom z Bałkanów Zachodnich europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (na przykład w celu wspierania projektów infrastrukturalnych), rozszerzenie wykorzystania unijnych mechanizmów stabilności finansowej, umożliwienie temu regionowi udziału we wspólnej polityce rolnej lub umożliwienie migracji cyrkulacyjnej to pomysły, które należy poważnie rozważyć⁽⁹⁾.

1.13. EKES z zadowoleniem przyjmuje Europejski Zielony Ład⁽¹⁰⁾, który obejmuje konkretne cele dla Bałkanów Zachodnich, a także wytyczne dotyczące realizacji Zielonego programu działań dla Bałkanów Zachodnich dołączone do Planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich⁽¹¹⁾. Wzywa partnerów z regionu do współpracy z UE w celu przyjęcia polityki ekologicznej do 2030 r. i osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

1.14. EKES oczekuje, że kolejne sprawozdania krajowe będą miały przejrzystą strukturę, jeżeli chodzi o monitorowanie sposobu traktowania społeczeństwa obywatelskiego przez rządy krajów Bałkanów Zachodnich. Kontrola ta powinna stanowić podstawę reakcji w postaci działań politycznych, w których przypadku regres pociągałby za sobą konsekwencje, a postęp przyniósłby konkretne korzyści. W rezultacie wzmocni to wiarygodność i transformacyjny potencjał polityki rozszerzenia wobec Bałkanów Zachodnich.

1.15. EKES ponownie zwraca się do instytucji UE i rządów krajów Bałkanów Zachodnich o zapewnienie wzmocnienia ogólnych zdolności partnerów społecznych, przy jednoczesnym zachowaniu ich niezależności. Funkcjonujący dialog społeczny powinien być ważnym elementem negocjacji akcesyjnych UE. EKES podkreśla, że należy przeprowadzać bardziej systematyczne i terminowe konsultacje z partnerami społecznymi w sprawie wszystkich odnośnych wniosków ustawodawczych i na wszystkich etapach opracowywania dokumentów strategicznych⁽¹²⁾.

1.16. EKES wzywa do zorganizowania konferencji lub forów wysokiego szczebla z udziałem społeczeństwa obywatelskiego tuż przed regularnymi szczytami UE–Bałkany Zachodnie lub jako wydarzeń im towarzyszących, tak aby społeczeństwo obywatelskie mogło wyrazić opinię na tematy poruszane na szczytach⁽¹³⁾. Takie konsultacje są konieczne do zapewnienia obiektywnego, oddolnego monitorowania postępów w procesie negocjacyjnym. EKES mógłby odegrać pewną rolę w tych wydarzeniach.

⁽⁸⁾ Stratulat, C. i in. (2019), *op.cit.*, s. 113.

⁽⁹⁾ Stratulat C. i Lazarević, M. (2019), *op.cit.*

⁽¹⁰⁾ COM(2019) 640 final (11 grudnia 2019 r.) *Europejski Zielony Ład*.

⁽¹¹⁾ SWD(2020) 223 final {COM(2020) 641 final} (6 października 2020 r.) *Wytyczne dotyczące realizacji Zielonego programu działań dla Bałkanów Zachodnich dołączone do planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich*.

⁽¹²⁾ Deklaracja końcowa 7. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich – 16–17 kwietnia 2019 r., Tirana, Albania.

⁽¹³⁾ Wnioski z konferencji wysokiego szczebla w sprawie spójności gospodarczej i społecznej na Bałkanach Zachodnich – 15 maja 2018 r., Sofia, Bułgaria.

1.17. EKES powtarza zalecenia zawarte we wkładzie Sekcji Stosunków Zewnętrznych EKES-u w szczyt UE–Bałkany Zachodnie w dniu 6 maja 2020 r. ⁽¹⁴⁾, a także w niedawnych opiniach EKES-u w sprawie *wkładu społeczeństwa obywatelskiego w Zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich i ich zrównoważonego rozwoju w ramach procesu przystąpienia do UE*, przyjętych w dniu 18 września 2020 r. ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾.

1.18. EKES wzywa obecną prezydencję portugalską w Radzie Unii Europejskiej, a w szczególności zbliżającą się prezydencję słoweńską, do utrzymania polityki rozszerzenia wobec Bałkanów Zachodnich wśród priorytetów programu UE na 2021 r.

2. Sprawy związane z rozszerzeniem UE o Bałkany Zachodnie

2.1. Wiarygodna perspektywa przystąpienia jest główną zachętą i siłą napędową transformacji w regionie – który, jak na ironię, jest już geograficzną enklawą w UE, otoczoną przez państwa członkowskie – a tym samym zwiększa nasze wspólne bezpieczeństwo i dobrobyt. Jest to kluczowe narzędzie promowania demokracji, praworządności i poszanowania praw podstawowych, które to zasady są również głównymi motorami integracji gospodarczej i fundamentem pojednania i stabilności w regionie.

2.2. Utrzymanie i wzmocnienie tej polityki jest zatem konieczne dla zapewnienia UE niezbędnej wiarygodności, sukcesu oraz wpływów w regionie i poza nim, zwłaszcza w czasach wzmożonej konkurencji geopolitycznej. Przesunięcie rozszerzenia na niższe pozycje na liście priorytetów UE lub spowolnienie tego procesu mogłoby ułatwić innym podmiotom, które często nie podzielają demokratycznych ambicji UE – zwłaszcza Rosji i Chinom – ingerowanie w sprawy Bałkanów i przypochlebianie się krajom takim jak Serbia, Czarnogóra oraz Bośnia i Hercegowina, co miało już miejsce w trakcie obecnej pandemii. Takie obce mocarstwa mogą udaremnić starania UE zmierzające do zagwarantowania bezpieczeństwa kontynentu.

2.3. Współczesne wyzwania, takie jak globalizacja, starzenie się społeczeństw, migracja, zmiana klimatu, nierówności społeczne, terroryzm, radykalizacja, przestępczość zorganizowana, cyberataki i COVID-19 dowodzą, że UE i region Bałkanów Zachodnich mają nie tylko podobne interesy, ale w coraz większym stopniu również te same problemy. Pod względem strategicznym, politycznym i gospodarczym UE i Bałkany Zachodnie są w podobnej sytuacji. Ta współzależność wymaga wspólnego działania, jeśli UE i Bałkany Zachodnie mają z powodzeniem poruszać się w obecnym złożonym i nieprzewidywalnym świecie ⁽¹⁷⁾.

3. Wpływ UE opiera się na jej wiarygodności

3.1. Badanie Ipsos przeprowadzone w 2020 r. ⁽¹⁸⁾ pokazuje, że opinia publiczna w regionie w przeważającej większości opowiada się za członkostwem w UE (średnio 82,5 %). Prawdopodobnie mieszkańcy krajów Bałkanów Zachodnich nadal popierają integrację z UE, ponieważ widzą w niej szansę na bardzo potrzebną zmianę w jakości rządzenia i wynikach gospodarczych swoich krajów. Ludzie pozytywnie oceniają rolę UE w krajowych reformach politycznych (39,7 %) i gospodarczych (40,3 %). Ponadto jest możliwe, że obywatele Bałkanów Zachodnich kojarzą UE ze swobodą podejmowania pracy i swobodą podróżowania, ale także z pokojem i bezpieczeństwem.

3.2. EKES wyraża zadowolenie w związku z bezprecedensową solidarnością, jaką UE okazała wobec Bałkanów Zachodnich w czasie pandemii COVID-19, w tym poprzez zapewnienie dostępu do instrumentów i platform UE zarezerwowanych zazwyczaj wyłącznie dla państw członkowskich (takich jak Komitet ds. Bezpieczeństwa Zdrowia, Europejska Agencja Leków (EMA), umowa dotycząca wspólnego udzielania zamówień), a także w związku z umożliwieniem krajom Bałkanów Zachodnich uczestnictwa w tych instrumentach i platformach. Wyraża nadzieję, że takie włączenie do polityk i instrumentów UE będzie kontynuowane również w okresie po pandemii. Z drugiej strony EKES jest zaniepokojony tym, że opóźnienia w zakresie zdolności UE do dostarczania krajom Bałkanów Zachodnich pilnie potrzebnych szczepionek przeciwko COVID-19 mogą negatywnie wpłynąć na wizerunek UE w opinii publicznej tego regionu.

⁽¹⁴⁾ Wkład EKES-u w szczyt UE–Bałkany Zachodnie, który odbył się w dniu 6 maja 2020 r. (opublikowany w dniu 28 kwietnia 2020 r.).

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 114.

⁽¹⁶⁾ Zob. również opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego *Spójność gospodarcza i społeczna a integracja europejska Bałkanów Zachodnich – wyzwania i priorytety* (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 15). i opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego *Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III)* (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 156).

⁽¹⁷⁾ Stratulat, C. i in. (2019), *op.cit.*

⁽¹⁸⁾ Badanie zlecone przez Europejski Fundusz na rzecz Bałkanów w październiku 2020 r. jako źródło informacji dla grupy doradczej ds. polityki dotyczącej Bałkanów w Europie, które zostało przeprowadzone w formie wywiadów telefonicznych i online we wszystkich sześciu krajach regionu w oparciu o próbę reprezentatywną kraju składającą się z co najmniej 1 000 respondentów w wieku powyżej 18 lat.

3.3. Jednak według wcześniej wspomnianego badania Ipsos z 2020 r. 52,1 % respondentów z całego regionu jest niezadowolonych z postępów swojego kraju na drodze do przystąpienia do UE, a szczególnie z powolnego tempa tego procesu. Coraz większa liczba obywateli Bałkanów Zachodnich uważa, że ich kraje nigdy nie przystąpią do UE i obawia się, że „UE ich nie chce”. Ponad 44,9 % respondentów w Bośni i Hercegowinie, 42 % w Serbii, 40,5 % w Macedonii Północnej i 36,8 % w Albanii spodziewa się, że ich kraj zostanie państwem członkowskim dopiero po 2040 r., a może nigdy ⁽¹⁹⁾. Może to oznaczać, że obecny wysoki poziom znacznego poparcia dla UE w regionie będzie prawdopodobnie trwał tak długo, jak długo perspektywa przystąpienia będzie wiarygodna. Czas, w którym UE mogła traktować proeuropejskie nastroje partnerów z Bałkanów Zachodnich za rzecz oczywistą, dobiega końca.

3.4. EKES zwraca uwagę, że liczne stanowiska przyjęte przez partie polityczne Parlamentu Europejskiego, rządy państw członkowskich UE oraz instytucje Unii nie zawsze są ze sobą zgodne, co może prowadzić do niespójnych i mylących komunikatów dla regionu. EKES wyraża przekonanie, że istnieje potrzeba większej spójności wewnętrznej pomiędzy poszczególnymi podmiotami zaangażowanymi w kształtowanie polityki rozszerzenia w państwach członkowskich, tak aby mogły one przyjąć jedno zgodne stanowisko.

3.5. Instytucje Unii, takie jak Komisja i Parlament Europejski (PE), powinny lepiej się komunikować i ściślej współpracować z państwami członkowskimi w procesie oceny postępów i opracowywania strategii wspierania partnerów z Bałkanów Zachodnich oraz reagowania na ich potrzeby. Komisja powinna rozwijać bliższe kontakty dwustronne z państwami członkowskimi, na przykład organizując spotkania z ministerstwami spraw zagranicznych i parlamentami narodowymi w celu omówienia kwestii rozszerzenia, a także powinna lepiej koordynować swoje działania z innymi podmiotami na szczeblu UE i na szczeblu regionalnym (takimi jak Europejska Służba Działań Zewnętrznych, Rada, PE, EKES, Komitet Regionów i Rada Współpracy Regionalnej) oraz ze społeczeństwem obywatelskim. Ponadto PE powinien zachęcać do ściślej współpracy z parlamentami narodowymi w obrębie UE i pomiędzy nimi w celu wspierania ich europeizacji ⁽²⁰⁾.

3.6. EKES zgadza się z wnioskiem Komisji ⁽²¹⁾, że należy w większym stopniu skupić się na politycznym charakterze procesu oraz zapewnić lepsze wytyczne i współpracę na wysokim szczeblu ze strony państw członkowskich UE. EKES podkreśla również, że takie wzmocnione wytyczne polityczne i współpraca muszą być konstruktywne i korzystne oraz że bardzo ważna jest skuteczna pomoc.

3.7. EKES wyraża przekonanie, że wsparcie i zaangażowanie UE w proces rozszerzenia na Bałkanach Zachodnich muszą być silne i widoczne. Przede wszystkim należy zapewnić, aby wyniki wdrażanych reform były właściwie przedstawiane i aby wpływ tych reform oznaczał wzrost jakości życia ludzi.

3.8. Komisja powinna zintensyfikować i zdywersyfikować swoje działania komunikacyjne na temat rozszerzenia w praktyce w państwach członkowskich UE i w regionie za pośrednictwem swoich lokalnych biur i delegatur, ale również w ramach inicjatyw angażujących lokalne zainteresowane strony i partnerów społecznych. Rzetelne informowanie o ogromnym wsparciu ze strony UE dla partnerów z Bałkanów Zachodnich, jak również o kosztach i korzyściach integracji europejskiej w bardziej ogólnym ujęciu, zależy również od istnienia w regionie wolnych i wiarygodnych mediów. Z tego powodu Komisja powinna kłaść nacisk na poszanowanie wolności mediów przez partnerów z Bałkanów Zachodnich oraz inwestować w rozwój i zrównoważoność tego sektora.

4. Konsolidacja demokracji w regionie nie podlega negocjacji

4.1. Badanie Ipsos z 2020 r. wykazało, że główną przyczyną niezadowolenia ludzi są politycy i instytucje krajowe. Respondenci z całego regionu mają wątpliwości, czy ich przywódcy są rzeczywiście zaangażowani w realizację europejskiego programu na rzecz integracji oraz potępiają skorumpowane i dysfunkcyjne instytucje państwowe ⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Stratulat, C., Kmezić, M., Tzifakis, N., Bonomi, M., Nechev, Z. (2020), „Between a rock and a hard place: Public opinion on integration in the Western Balkans” [„Między młotem a kowadłem: opinia publiczna na temat integracji na Bałkanach Zachodnich”], grupa doradcza ds. polityki dotyczącej Bałkanów w Europie.

⁽²⁰⁾ Balfour, R. i Stratulat, C. (2015) (red.), „EU member states and enlargement towards the Balkans” [„Państwa członkowskie UE i rozszerzenie na Bałkany”], dokument tematyczny Centrum Polityki Europejskiej nr 79, Bruksela, Centrum Polityki Europejskiej, s. 234.

⁽²¹⁾ COM(2018) 65 final (6 lutego 2018 r.) *Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie*.

⁽²²⁾ Stratulat, C. i in. (2020), *op.cit.*, s. 5.

4.2. Wydaje się, że ani przyjęcie konstytucji demokratycznych, ani rygorystyczna demokratyczna warunkowość UE nie zdołały przezwyciężyć nieformalnych struktur władzy, zawłaszczania państwa i rozdawania stanowisk publicznych na Bałkanach Zachodnich, a wręcz przeciwnie – umocniły je⁽²³⁾. Słabe instytucje demokratyczne i wzrost znaczenia autokratycznych rządzących na Bałkanach Zachodnich może obniżyć standardy praworządności, niezależność sądów i wolność mediów w tych krajach.

4.3. UE nie powinna pobłażać politykom w regionie, którzy wyraźnie uchylają się od zobowiązań na rzecz demokracji. Siła głosu wskazującego na „zawłaszczanie państwa” w strategii Komisji dotyczącej regionu z 2018 r.⁽²⁴⁾ lub krytycznej oceny poszczególnych krajów w sprawozdaniach rocznych znacznie zmaleje, jeżeli urzędnicy UE lub politycy państw członkowskich podróżujący na Bałkany Zachodnie nie używają tej samej retoryki⁽²⁵⁾. Bez *dobroku* demokratycznego, który mógłby wpłynąć na monopole władzy, organizację partii i konkurencję czy nieformalne praktyki, jest mało prawdopodobne, by politycy z Bałkanów Zachodnich zwracali uwagę na europejskie wymogi demokratyczne, skoro ich lekceważenie jest właśnie tym, co podtrzymuje ich władzę.

4.4. Działania instytucji Unii na rzecz poprawy jakości demokracji na Bałkanach Zachodnich w ramach procesu akcesyjnego zostałyby znacznie wzmocnione, gdyby reformy demokratyczne w obecnych państwach członkowskich były omawiane i podejmowane wspólnie z krajami kandydującymi do UE. Wiele lat stosowania rygorystycznej warunkowości demokratycznej wobec krajów kandydujących z Bałkanów Zachodnich zaowocowało bogatą wiedzą i praktycznym doświadczeniem w zakresie tego, co pomaga, a co nie w nakłanianiu do przeprowadzenia krajowych reform sprawowania rządów. Partnerzy z Bałkanów Zachodnich mogliby więc wnieść wkład w dyskusje UE na temat ochrony praworządności, wolności mediów i społeczeństwa obywatelskiego, na przykład w kontekście konferencji w sprawie przyszłości Europy⁽²⁶⁾.

4.5. UE powinna również dostrzec, że coraz częstsza w Radzie praktyka wstrzymywania obiecanych korzyści mimo poczynienia w regionie wymiernych postępów demotywuje polityków z regionu do wdrażania europejskiego programu reform i może zniechęcić najbardziej nastawionych na reformy i dążących do konsensusu przywódców politycznych na Bałkanach Zachodnich.

5. Niestabilna sytuacja społeczno-gospodarcza

5.1. EKES z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie planu gospodarczo-inwestycyjnego⁽²⁷⁾, którego celem jest pobudzenie długoterminowego ożywienia, stymulowanie wzrostu gospodarczego i wsparcie reform wymaganych do poczynienia postępów na drodze do przystąpienia do UE, w tym zbliżenia Bałkanów Zachodnich do jednolitego rynku UE. Służy on uwolnieniu niewykorzystanego potencjału gospodarczego regionu oraz znaczących możliwości zwiększenia wewnątrzregionalnej współpracy gospodarczej i wymiany handlowej.

5.2. EKES wyraża przekonanie, że wszystkie te działania podjęte przez Komisję mają bardzo pozytywne znaczenie i powinny nadać polityce znaczący impuls; w rzeczywistości jednakże sytuacja jest nadal trudna (ostatni komunikat Komisji w sprawie polityki rozszerzenia UE oraz jej roczne sprawozdania krajowe dobrze odzwierciedlają utrzymujące się wyzwania⁽²⁸⁾).

5.3. Pandemia COVID-19 z pewnością spowodowała poważne wstrząsy w zakresie podaży i popytu na towary i usługi, spadek produkcji, rosnące bezrobocie i coraz większe niepokoje społeczne. Jednak problemy gospodarcze tego regionu poprzedzają kryzys związany z COVID-19. Od czasu kryzysu finansowego, gospodarczego i społecznego w 2008 r. proces konwergencji gospodarczej i społecznej z UE pod względem PKB na mieszkańca przebiega bardzo powoli lub nie ma go

⁽²³⁾ Richter, S. i Wunsch, N. (2020), „Money, power, glory: the linkages between EU conditionality and state capture in the Western Balkans” [„Pieniądze, władza, chwała: powiązania między warunkowością UE a zawłaszczaniem państwa na Bałkanach Zachodnich”], *Journal of European Public Policy* 27(1), s. 41–62.

⁽²⁴⁾ COM(2018) 65 final (6 lutego 2018 r.).

⁽²⁵⁾ Stratulat, C. i in. (2020), *op.cit.*, s. 7.

⁽²⁶⁾ Stratulat C. i Lazarević, M. (2019), *op.cit.*

⁽²⁷⁾ COM(2020) 641 final (6 października 2020 r.) *Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich*.

⁽²⁸⁾ COM(2020) 660 final {SWD(2020) 350 final} – {SWD(2020) 351 final} – {SWD(2020) 352 final} – {SWD(2020) 353 final} – {SWD(2020) 354 final} – {SWD(2020) 355 final} – {SWD(2020) 356 final} (6.10.2020) Komunikat z 2020 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE.

w ogóle. Obywatele Bałkanów Zachodnich niezdolni do przyspieszenia rozwoju gospodarczego poprzez skorygowanie problemów strukturalnych, takich jak brak inwestycji publicznych i prywatnych czy szybko starzejące się społeczeństwo, bezradnie spoglądają w przyszłość nieubłaganego niedostatku. Pandemia pogłębiła jedynie problemy społeczno-gospodarcze, co wiąże się z ryzykiem powstania faktycznej enklawy zacofania w środku Europy ⁽²⁹⁾.

5.4. EKES podkreśla, że zacieśniona współpraca gospodarcza i handel wewnątrzregionalny powinny przyczynić się do tworzenia godnych, bezpiecznych i wysokiej jakości miejsc pracy oraz do zmniejszania różnic społecznych i nie mogą opierać się na nieuczciwej konkurencji i dumpingu socjalnym. W tym kontekście UE powinna zapewnić większe wsparcie finansowe i techniczne dla regionalnego obszaru gospodarczego i programu dotyczącego sieci połączeń Bałkanów Zachodnich, aby zachęcić do liberalizacji handlu i integracji w regionie ⁽³⁰⁾, jak również aby zapobiec uzależnieniu tego regionu od podmiotów poza UE.

5.5. Bałkany Zachodnie mają znaczny niewykorzystany potencjał gospodarczy i duże możliwości zwiększenia wewnątrzregionalnej współpracy gospodarczej i wymiany handlowej. Mimo że w minionych latach nastąpiło pewne przyspieszenie wzrostu gospodarczego, utworzono liczne miejsca pracy i wzrosły dochody, państwa te nadal pozostają w tyle pod względem reformy swoich struktur gospodarczych i poprawy konkurencyjności. W dalszym ciągu zmagają się one z wysoką stopą bezrobocia, zwłaszcza wśród młodzieży, poważnym niedopasowaniem umiejętności, utrzymującym się dużym udziałem gospodarki nieformalnej, drenażem mózgów, niewielkim współczynnikiem aktywności zawodowej kobiet i niskim poziomem innowacji ⁽³¹⁾. EKES sugeruje rozważenie możliwości stosowania zasad Europejskiego filaru praw socjalnych przy ocenie spełnienia warunków członkostwa w UE ⁽³²⁾.

5.6. EKES uważa, że bardzo ważna jest poprawa jakości i adekwatności systemów kształcenia i szkolenia w regionie oraz że niezbędne jest wzmocnienie powiązań między pracodawcami a instytucjami edukacyjnymi.

5.7. Klimat inwestycyjny pozostał w dużej mierze niezmienny. Charakteryzuje się niedostateczną praworządnością, brakiem odpowiedniego egzekwowania zasad pomocy państwa, zakorzenioną szarą strefą gospodarki, utrudnionym dostępem przedsiębiorstw do finansowania oraz niskim poziomem integracji regionalnej i łączności. Państwo wciąż ingeruje w gospodarkę. Istnieje silna potrzeba modernizacji infrastruktury, należy uruchamiać inwestycje za pośrednictwem pojedynczych projektów i kierować się priorytetami uzgodnionymi z UE.

5.8. EKES przypomina, że kraje Bałkanów Zachodnich są bardzo wrażliwe na skutki zmiany klimatu, które powodują szkody dla zdrowia publicznego i gospodarki, i potrzebują pilnych działań, by poprawić jakość życia obywateli, zwłaszcza dzieci i młodzieży, poprzez sprawiedliwe przejście na bardziej ekologiczny model, mając na uwadze zasadę „nikt nie powinien pozostać w tyle”. ⁽³³⁾ Na Bałkanach Zachodnich występuje wiele niepokojących tendencji w zakresie zmiany klimatu, takich jak duża zależność od stałych paliw kopalnych. Istnieje również wiele możliwości, takich jak potencjał w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, a także bogactwo pod względem różnorodności biologicznej. Znaczenie i konieczność włączenia Bałkanów Zachodnich do Zielonego Ładu wynikają nie tylko z tego, że zmiana klimatu nie zna granic państwowych czy fizycznych, ale także z tego, że jest ona ważna dla dobrobytu i zdrowia ludzi oraz zapewnia obywatelom Bałkanów Zachodnich wymierne korzyści ze strony UE ⁽³⁴⁾.

5.9. UE powinna określić i inwestować w kluczowe sektory, które napędzają gospodarki partnerów z Bałkanów Zachodnich, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa i sektor rolno-spożywczy. UE powinna również zapewnić, aby standardy wymagane od regionu nie hamowały rozwoju tych sektorów środkami, które są obecnie zbyt restrykcyjne dla Bałkanów Zachodnich. Zamiast tego należy dostosować poprzeczkę do postępu, jaki dokonał się w tych krajach, aby umożliwić wzrost gospodarczy.

⁽²⁹⁾ Bonomi, M. i Reljić, D. (2017), „*The EU and the Western Balkans: so near and yet so far*” [„UE i Bałkany Zachodnie: tak blisko, a jednak tak daleko”], komentarz Niemieckiego Instytutu Spraw Międzynarodowych i Bezpieczeństwa (SWP), Niemiecki Instytut Spraw Międzynarodowych i Bezpieczeństwa.

⁽³⁰⁾ Stratulat, C. i in. (2019), *op.cit.*, s. 113. i opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „*Wkład społeczeństwa obywatelskiego w Zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich i w ich zrównoważony rozwój w ramach procesu przystąpienia do UE*” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 114).

⁽³¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „*Spójność gospodarcza i społeczna a integracja europejska Bałkanów Zachodnich – wyzwania i priorytety*” (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 15).

⁽³²⁾ Tamże.

⁽³³⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 114.

⁽³⁴⁾ Tamże.

5.10. EKES z zadowoleniem przyjmuje pakiet pomocy finansowej o wartości 3,3 mld EUR uruchomiony przez UE na rzecz obywateli i przedsiębiorstw na Bałkanach Zachodnich. Należy jednak zapewnić, aby środki te zostały właściwie ukierunkowane, oraz aby obywatele mogli czerpać korzyści z inwestycji zgodnie z ich uzasadnieniem. EKES uważa, że w ramach wychodzenia z kryzysu związanego z COVID-19 powinno się wspierać spójność społeczną i gospodarczą regionu, a także politykę ekologiczną oraz że transformacja ekologiczna musi być integralną częścią kompleksowego i perspektywicznego planu na rzecz ożywienia gospodarczego na Bałkanach Zachodnich.

5.11. EKES jest zdania, że aktywny udział partnerów społecznych, w tym poprzez zachęcanie do rokowań zbiorowych, oraz innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w planowaniu i wdrażaniu reform gospodarczych, społecznych i innych może w znacznym stopniu przyczynić się do zwiększenia konwergencji gospodarczej i społecznej, zwłaszcza po ustaniu pandemii COVID-19.

5.12. Z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji w sprawie zwiększenia przejrzystości w zakresie wykorzystania funduszy i wdrażania reform, ale nie jest jasne, czy Komisja zalicza społeczeństwo obywatelskie do „kluczowych zainteresowanych stron”. Społeczeństwo obywatelskie było bowiem ledwie wzmiankowane w komunikatach Komisji z 2020 r. w sprawie Bałkanów Zachodnich.

6. Współpraca regionalna

6.1. EKES uważa, że współpraca regionalna jest kluczowym czynnikiem podnoszenia poziomu życia na Bałkanach Zachodnich.

6.2. Zarówno szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu w 2019 r., jak i szczyt UE–Bałkany Zachodnie w Zagrzebiu w maju 2020 r. były dla przywódców regionu okazją do uzgodnienia, że należy kontynuować ambitną transformację ekologiczną i cyfrową oraz dalej rozwijać łączność we wszystkich jej wymiarach: transportowym, energetycznym, cyfrowym i międzyludzkim.

6.3. EKES zgadza się, że Zielony program działań, plan gospodarczo-inwestycyjny, działania na rzecz restrukturyzacji gospodarczej, inwestycje w turystykę i energię oraz transformacja cyfrowa mają zasadnicze znaczenie dla rozwoju i stabilności regionu. Zwraca jednak uwagę, że konieczne jest zapewnienie wysokiej jakości i godnych miejsc pracy, aby pracownicy mogli wykonywać pracę w bezpiecznych warunkach, mieli zapewnione bezpieczeństwo gospodarcze i społeczne oraz aby obywatele mogli czerpać z tej pracy korzyści.

6.4. EKES uważa, że należy zwrócić szczególną uwagę na konkurencyjność, wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, poziom życia, zrównoważony rozwój, łączność i transformację cyfrową na Bałkanach Zachodnich. Potencjał przedsiębiorczości oraz innowacje mają kluczowe znaczenie dla ożywienia regionu i lokalnych gospodarek. W związku z tym EKES zaleca zwiększone wykorzystanie unijnych funduszy przedakcesyjnych do wspierania przedsiębiorstw typu start-up, ułatwiania szkoleń w zakresie przedsiębiorczości i wzmacniania inteligentnych strategii gospodarczych w regionie, a także do inwestowania w niezbędną infrastrukturę.

6.5. W dziedzinie polityki ochrony środowiska UE koncentruje się na stopniowym wycofywaniu kopalnych źródeł energii i zastępowaniu ich odnawialnymi źródłami energii. Z kolei partnerzy z Bałkanów Zachodnich, zwłaszcza Serbia, przyjmują chińskie pożyczki na budowę nowych elektrowni, które wykorzystują tani, nieefektywny węgiel, bez przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko⁽³⁵⁾. W rezultacie Belgrad, Skopje i Sarajewo nieustannie konkurują o pozycję najbardziej zanieczyszczonego miasta na świecie podczas mroźnych miesięcy zimowych, kiedy zużycie energii wzrasta⁽³⁶⁾. Można śmiało założyć, że jeśli region ma zostać zaangażowany w unijne działania, w tym w proces konferencji w sprawie przyszłości Europy, na rzecz kształtowania ekologicznej transformacji, takie projekty będą nie do pomyślenia⁽³⁷⁾.

⁽³⁵⁾ Matkovic Puljic, V., Jones, D., Moore, C., Myllyvirta, L., Gierens, R., Kalaba, I., Ciuta, I., Gallop, P. i Risteska, S. (2019), „Chronic coal pollution EU action on the Western Balkans will improve health and economies across Europe” [„Przewlekłe zanieczyszczenie węglem – działania UE na Bałkanach Zachodnich poprawią stan zdrowia i gospodarkę w całej Europie”], Bruksela, Sojusz na rzecz Zdrowia i Środowiska, s. 18.

⁽³⁶⁾ Zob. np. „European Western Balkans, Sarajevo and Belgrade among the most polluted world capitals” [„Europejskie Bałkany Zachodnie, Sarajewo i Belgrad wśród najbardziej zanieczyszczonych stolic świata”], 13 stycznia 2020 r.; Bateman, J., „The young people fighting the worst smog in Europe” [„Młodzież walczy z najgorszym smogiem w Europie”], BBC, 2 lipca 2020 r.

⁽³⁷⁾ Stratulat C. i Lazarević, M. (2019), *op.cit.*

6.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że na szczycie Bałkanów Zachodnich w Poznaniu przyjęto deklarację w sprawie uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym, w której przedstawiono model automatycznego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym i okresów nauki za granicą. Uważa jednak, że należy zwiększyć starania na rzecz dalszego wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych, aby stworzyć bardziej zintegrowany rynek pracy i zaoferować osobom młodym z regionu niezbędne możliwości.

6.7. EKES podkreśla znaczenie wspierania ściślejszej współpracy i partnerstwa transgranicznego między państwami członkowskimi UE a partnerami z Bałkanów Zachodnich, nie tylko na szczeblu rządów, ale także na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz na szczeblu zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego ⁽³⁸⁾.

7. Społeczeństwo obywatelskie odgrywa kluczową rolę w procesie akcesyjnym i legislacyjnym

7.1. EKES wzywa do uznania w większym stopniu zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w kontekście zmienionej metodyki. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że finansowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego nie zostanie zmniejszone w przypadku braku postępów w danym kraju. Niestety z przykrością zauważa, że w komunikacie w niewystarczającym stopniu uwzględniono społeczeństwo obywatelskie ⁽³⁹⁾, zwłaszcza w kontekście specyficznej sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej na Bałkanach Zachodnich, gdzie należy wzmocnić rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w reformach demokratycznych.

7.2. EKES szczególnie popiera system klastrów w nowej metodyce oraz podkreśla zasadnicze znaczenie roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich klastrach, ze szczególnym naciskiem na klastry dotyczące kwestii zasadniczych, Zielonego programu działań dla Bałkanów Zachodnich i zrównoważonej łączności.

7.3. Społeczeństwo obywatelskie jest nadal oceniane oddzielnie w ramach kryteriów politycznych jako jeden z czterech filarów demokracji, jednak – podobnie jak w poprzednich sprawozdaniach – szczegółowość oceny różni się w poszczególnych krajach i brak jest spójnego i systematycznego odniesienia do wytycznych dotyczących wsparcia UE na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w krajach objętych procesem rozszerzenia (2014–2020) ⁽⁴⁰⁾, nawet jeśli stanowią one szczegółowe narzędzie monitorowania. Przy braku spójności strategicznej, jasnych ram monitorowania i zobowiązania politycznego do dalszego wspierania zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w krajach objętych procesem rozszerzenia, UE nie jest w stanie zapewnić wsparcia politycznego, którego tak bardzo potrzebują organizacje społeczeństwa obywatelskiego, nie wspominając już o przejrzystych wytycznych dla rządów krajowych ⁽⁴¹⁾.

7.4. EKES jest zdania, że nie można określić faktycznej wartości merytorycznej podejścia opartego na osiągnięciach ani uznać go za kompletne bez udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego i ich obiektywnego monitorowania konkretnych kontekstów politycznych, których doświadczą każdy z partnerów w regionie.

7.5. EKES popiera propozycję Komisji, by mechanizmy wdrażania funduszy UE zapewniały jasne podstawy obrony przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego i reagowania na bezpośrednie zagrożenia dla niej. Kluczowe znaczenie dla osiągnięcia tego celu miałyby inwestycje w edukację obywatelską, bardziej sprzyjające warunki, infrastrukturę społeczeństwa obywatelskiego i wspólne działanie. Skuteczną odpowiedzią na coraz bardziej ograniczoną przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego może być zastosowanie nowo wprowadzonej zasady skuteczności w celu wsparcia działań społeczeństwa obywatelskiego. Zamiast wycofywać przydzielone środki z krajów, w których odnotowuje się zastój w rozwoju demokracji, można by je przeznaczyć na wsparcie społeczeństwa obywatelskiego w celu przeciwdziałania regresowi demokracji w tym samym kraju ⁽⁴²⁾.

⁽³⁸⁾ Niektóre dobre przykłady takiej współpracy można zauważyć m.in. w strategii UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego (EUSAIR), strategii UE na rzecz regionu Dunaju (EUSDR), CIVINET Slo-Cro —SEE, Bałkańskiej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich (BRDN), 6. forum inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich (WB6 CIF) oraz w Radzie Regionalnej Związku Zawodowego Solidarnost.

⁽³⁹⁾ COM(2020) 57 final (5 lutego 2020 r.) „Usprawienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla państw regionu Bałkanów Zachodnich”.

⁽⁴⁰⁾ Wytyczne dotyczące wsparcia UE na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w krajach objętych procesem rozszerzenia (2014–2020).

⁽⁴¹⁾ Bałkańska Sieć Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (BCSDN), „Background Analysis of the Enlargement Package 2020: Should Civil Society Be Satisfied with Just Being Acknowledged” [„Analiza podstaw pakietu »rozszerzenie« na 2020 r.: czy społeczeństwo obywatelskie powinno zadawać się samym uznaniem?】, październik 2020 r.

⁽⁴²⁾ Bałkańska Sieć Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (BCSDN) „Feedback on the Consultation of CSOs in the Preparation of IPA III” [„Informacja zwrotna na temat konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w ramach przygotowania IPA III”], 22 kwietnia 2020 r.

7.6. Instytucje Unii mogą korzystać z zasobów lokalnego społeczeństwa obywatelskiego oraz z pomocy delegatur Unii w regionie, aby zmobilizować obywateli Bałkanów Zachodnich oraz umożliwić im przyłączenie się do platform, na których obywatele Unii będą wymieniać się informacjami podczas konferencji w sprawie przyszłości Europy. Umożliwienie młodzieży lub zwykłym obywatelom Bałkanów Zachodnich uczestnictwa w ogólnounijnych wydarzeniach dla obywateli organizowanych w ramach konferencji w sprawie przyszłości Europy byłoby znaczącą inwestycją w kapitał społeczny regionu i przyczyniłoby się do zwiększenia świadomości mieszkańców Bałkanów Zachodnich na temat spraw UE i ich znaczenia dla ich krajów. Przyczyniłoby się to również do nawiązania kontaktów międzyludzkich między UE a regionem oraz zwiększyło zdolność lepiej poinformowanych obywateli do kontrolowania swoich elit politycznych w kwestiach związanych z procesem integracji z UE ⁽⁴³⁾.

Bruksela, dnia 24 marca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁴³⁾ Stratulat C. i Lazarević, M. (2020), *op.cit.*, s. 7.